

Cauza C-398/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

29 iunie 2023

Instanța de trimitere:

Sofiyski gradski sad (Bulgaria)

Data deciziei de trimitere:

29 iunie 2023

Inculpat în procedură:

PT

Obiectul procedurii principale

Procedură penală jurisdicțională împotriva a 41 de persoane pentru conducerea unui grup infracțional organizat pentru distribuirea de substanțe stupefiante și participarea la acesta.

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea articolelor 4 și 5 din Decizia-cadru 2004/757, a articolului 4 din Decizia-cadru 2008/841, a articolului 6 din Directiva 2012/13 și a articolelor 20, 47, 48 și 52 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Întrebările preliminare

Este compatibilă cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 5 din Decizia-cadru 2004/757, precum și cu articolul 4 din Decizia-cadru 2008/841, coroborate cu articolul 20 din cartă, o lege națională potrivit căreia, pentru aprobarea unui acord de încetare a procedurii penale împotriva unui inculpat este necesar consimțământul celorlalți inculpați și al avocaților acestora, în cazul în care cauza se află în faza de judecată, un astfel de consimțământ nefiind necesar în cazul în care aceasta se află în faza preliminară?

Este compatibilă cu articolul 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2004/757 coroborat cu articolul 48 alineatul (2) și cu articolul 52 alineatul (1) din cartă o lege națională potrivit căreia posibilitatea unui inculpat ca acordul încheiat de acesta (prin care i se aplică o pedeapsă mai ușoară) să fie examinat pe fond de către instanță este limitată de necesitatea de a obține consimțământul celorlalți inculpați [?]

Este compatibilă cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2012/13 coroborat cu alineatul (1) al acesteia și cu articolul 47 alineatul (1) și articolul 52 alineatul (1) din cartă o lege națională care prevede aceeași limitare ca consecință a furnizării de informații detaliate inculpatului cu privire la acuzație?

Dispoziții de drept al Uniunii și jurisprudența Uniunii invocate

Tratatul privind Uniunea Europeană

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Decizia-cadru 2004/757/JAI a Consiliului din 25 octombrie 2004 de stabilire a dispozițiilor minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri (JO 2004, L 335, p. 8, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 66)

Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate (JO 2008, L 300, p. 42)

Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO 2012, L 142, p. 1)

Hotărârea în cauza C-700/21 (ECLI:EU:C:2023:444).

Hotărârea în cauza C-646/17 (ECLI:EU:C:2019:489).

Dispoziții de drept național

Legea națională procedurală - Codul de procedură penală (NPK) - articolul 381 (acord de recunoaștere a vinovăției, încheiat între procuror și apărătorul inculpatului/inculpaților în faza preliminară), articolul 382 (aprobarea de către instanță a acordului în faza preliminară), articolul 384 (aprobarea de către instanță a acordului încheiat în faza de judecată între procuror și avocatul persoanei/persoanelor trimise în judecată), articolul 383 (echivalarea efectelor unui acord aprobat cu o hotărâre de condamnare definitivă), articolul 118 alineatul (1) punctul 1 (audierea în calitate de martor a unui inculpat/persoană trimisă în judecată cu privire la care cauza a fost soluționată printr-un acord/hotărâre de condamnare definitivă), articolul 120 alineatul (1) punctul 2 din NPK (obligațiile martorului).

În ceea ce privește terminologia în vederea formulării cererii

„Inculpatul” este persoana a cărei răspundere penală este angajată în faza preliminară a procesului prin intermediul unui act expres (ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale), în care se precizează fapta de care este acuzat și calificarea juridică a acesteia, inculpatul fiind informat în termeni generali cu privire la suspiciunile care planează asupra sa.

„Faza preliminară” este faza preliminară a procedurii penale, care are ca scop colectarea de probe și decizia procurorului de a depune sau nu un rechizitoriu în instanță.

„Persoana trimisă în judecată” este persoana (inculpatul în faza preliminară) împotriva căreia a fost depus un rechizitoriu în instanță (faza de judecată), în care sunt descrise cât mai detaliat faptele și temeiurile juridice referitoare la acuzație.

„Faza de judecată” este faza centrală propriu-zisă a procedurilor penale, care este inițiată prin depunerea rechizitoriului în instanță de către procuror.

Cu privire la acord

În cazul în care inculpatul/persoana trimisă în judecată pledează vinovat de acuzația care i se aduce, avocatul acestuia poate încheia un acord cu procurorul [articolul 381 alineatul (1) și articolul 384 din NPK]. În cazul mai multor inculpați/persoane trimise în judecată, un astfel de acord poate fi încheiat de fiecare dintre aceștia separat și în mod individual [articolul 381 alineatul (7) și articolul 384 din NPK].

Acest acord înlocuiește decizia pe fond. Prin acesta se soluționează toate chestiunile care urmează să fie menționate în decizia pe fond (hotărârea penală). Și anume, se menționează infracțiunea săvârșită de inculpat/persoana trimisă în judecată și calificarea juridică a acesteia, tipul și quantumul pedepsei (precum și alte aspecte) [articolul 381 alineatul (5) și articolul 384 din NPK].

Acordul determină adesea o pedeapsă mai ușoară decât cea care ar fi fost obținută dacă cauza ar fi fost judecată în cadrul procedurii ordinare [articolul 381 alineatul (4) și articolul 384 din NPK].

Acordul este semnat de procuror și de avocat. Acordul este de asemenea semnat de inculpat sau de persoana trimisă în judecată în cazul în care este de acord cu acesta; el renunță de asemenea la judecata prin procedura ordinară [articolul 381 alineatul (6) și articolul 384 din NPK].

Părțile (la acord) se adresează apoi instanței pentru a solicita aprobarea acordului respectiv [articolul 382 alineatul (1) și articolul 384 din NPK]. În cazul în care instanța consideră că acesta este legal, îl aprobă [articolul 382 alineatul (7) și articolul 384 din NPK].

Un acord poate fi încheiat atât în faza preliminară, cât și în faza de judecată a procedurii penale (articolele 381 și 384 din NPK).

În cazul în care acordul este încheiat în faza preliminară (și anume după ce apărarea a fost informată cu privire la liniile generale ale acuzației prin ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale sus-menționată), este suficient să existe doar acordul procurorului, al avocatului apărării și al inculpatului, fără a fi nevoie de consimțământul celorlalți inculpați și al avocaților acestora [articolul 381 alineatul (6) din NPK].

În cazul în care acordul este încheiat în faza de judecată (și anume după ce rechizitoriul a fost depus la instanță și comunicat apărării și inculpatului), este necesar, de asemenea, consimțământul tuturor părților la procedură, inclusiv al celorlalți inculpați și al avocaților acestora (articolul 38[4] alineatul [3] din NPK).

În mod concret, în cazul de față, dispoziția articolului 384 alineatul (3) din NPK impune consimțământul celorlalți 39 de inculpați și al avocaților acestora pentru ca acordul încheiat de PT să fie aprobat.

Un acord aprobat de instanță în faza preliminară sau în faza de judecată a procedurii penale are caracterul unei hotărâri de condamnare definitive [articolul 383 alineatul (1) din NPK], astfel încât inculpatul/persoana trimisă în judecată în privința căruia cauza s-a soluționat prin acord poate fi audiat în calitate de martor în aceeași cauză (a cărei examinare în privința celorlalți inculpați/persoane trimise în judecată continuă) [articolul 118 alineatul (1) punctul 1 din NPK].

Martorul (spre deosebire de inculpat/persoana trimisă în judecată, care are dreptul de a păstra tăcerea) este obligat să spună tot ceea ce știe în cauză [articolul 120 alineatul (1) punctul 2 din NPK] și doar în mod excepțional poate refuza să depună mărturie.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 Împotriva a 41 de persoane este în curs o procedură penală pentru conducerea unui grup infracțional organizat și participarea la acesta, grup care stabilise să distribuie droguri (cocaină, heroină, marijuana, amfetamină, metamfetamină, MDMA) cu scopuri lucrative. Una dintre aceste persoane este PT, iar alta este SD. De asemenea, au fost formulate acuzații de activitate infracțională secundară - și anume împotriva lui PT pentru deținere de cocaină cu intenția de a o distribui și împotriva lui SD pentru cultivarea de marijuana pentru nevoile acestui grup infracțional organizat.
- 2 Inițial, la 25 martie 2020, a fost depus un rechizitoriu, dar, din motive procedurale - și anume, conținutul vag al acestuia, care îi împiedică pe inculpați să înțeleagă de ce sunt acuzați -, cauza a fost retrimisă la parchet pentru remedierea acestor deficiențe.

- 3 În cadrul fazei preliminare, la 26 august 2020, procurorul și avocatul însărcinat cu apărarea lui SD au încheiat un acord prin care SD și-a recunoscut vinovăția în schimbul unei pedepse mai ușoare.

Nu s-a obținut consimțământul celorlalți 40 de inculpați pentru aprobarea acordului.

Instanța (diferită de instanța de trimitere) a aprobat acordul la 1 septembrie 20[20].

- 4 La 28 august 2020, Parchetul Specializat a depus o nouă versiune, corectată, a rechizitoriului. Procedura judiciară a fost redeschisă la instanța de trimitere. De data aceasta, s-a considerat că această acuzație era clară, detaliată și aptă să inițieze procedura.
- 5 Luând cunoștință de această nouă acuzație corectată, PT a solicitat să pledeze vinovat și să încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, aplicându-i-se o pedeapsă mai ușoară. Prin urmare, la 17 noiembrie 2020, procurorul și avocatul însărcinat cu apărarea lui PT au încheiat de asemenea un acord, prin care PT și-a recunoscut vinovăția; acesta a fost condamnat la o pedeapsă de trei ani de închisoare, cu suspendarea executării pe o perioadă de cinci ani. În lipsa consimțământului tuturor celorlalți inculpați și al avocaților acestora, un alt complet (diferit de instanța de trimitere) a refuzat să aprobe acest acord la 21 ianuarie 2021.
- 6 La data de 10 mai 2022, procurorul și avocatul însărcinat cu apărarea lui PT au încheiat din nou același acord. Invocându-se dispoziții din dreptul Uniunii, a fost formulată cererea de a nu se solicita consimțământul celorlalți inculpați pentru aprobarea acordului de către instanță.
- 7 Alt complet (diferit de instanța de trimitere) a considerat la 18 mai 2022 că, pentru aprobarea acordului, este necesar consimțământul celorlalte părți - și, pe această bază, a considerat că nu ar trebui să îl aprobe (fără a notifica acordul celorlalți 39 de inculpați și fără a solicita consimțământul acestora).
- 8 În aceeași zi, imediat după refuzul de a aproba acordul, părțile – procurorul, PT și avocatul însărcinat cu apărarea sa – au confirmat în fața instanței de trimitere că doreau să încheie un astfel de acord. Mai concret, acestea își confirmă opinia potrivit căreia consimțământul celorlalți inculpați nu este necesar pentru aprobarea acestui acord.
- 9 Instanța de trimitere observă că cel de-al doilea acord a fost respins pentru motivul că ceilalți pârâți și avocații lor nu și-au dat consimțământul - chiar dacă inițial punctul lor de vedere cu privire la acest aspect nu fusese luat în considerare. Mai concret, lipsa consimțământului cu privire la primul acord din 17 noiembrie 2020 nu conduce la concluzia că nu va exista un astfel de consimțământ cu privire la cel de-al doilea acord din 10 mai 2022.

Prezentare succintă a motivelor trimiterii preliminare

- 10 În speță, revine instanței de trimitere să aprecieze dacă este necesar consimțământul celorlalți 39 de inculpați în ceea ce privește acordul încheiat de avocatul însărcinat cu apărarea lui PT și de procuror în cadrul procedurii penale care îl privește pentru participare la un grup infracțional organizat pentru distribuirea de droguri și pentru deținere de droguri cu intenția de a le distribui.
- 11 În această privință, instanța de trimitere a formulat deja o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în cauza C-432/22, care este încă pendinte, dar, având în vedere noua jurisprudență a Curții în cauza C-700/21, aceasta a decis să ridice aceeași întrebare dintr-o perspectivă diferită.
- 12 În măsura în care interpretarea solicitată în prezent se referă la dispoziții din cartă (articolele 20 și 47), dar aceasta este aplicabilă numai în cazurile de aplicare a dreptului Uniunii, instanța de trimitere dezvoltă considerații specifice în această privință.
- 13 Potrivit instanței de trimitere, întrucât este un mijloc de a aplica o pedeapsă, instituția acordului intră în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2004/757, care se referă la tipul și nivelul sancțiunilor pentru fapte legate de deținerea de droguri cu intenția de a le distribui și impune ca sancțiunea să fie efectivă, proporțională și disuasivă.
- 14 În plus, instanța de trimitere consideră că acordul este, de asemenea, un act de aplicare a articolului 5 din Decizia-cadru 2004/757 și a articolului 4 din Decizia-cadru 2008/841, care prevăd posibilitatea de a impune o pedeapsă mai redusă în cazul cooperării inculpatului/persoanei trimise în judecată. În această privință, ea subliniază faptul că acordul reprezintă un mijloc legal de încetare a activităților infracționale ale inculpatului/persoanei trimise în judecată și îi oferă acestuia posibilitatea de a depune mărturie cu privire la activitățile celorlalți inculpați, în măsura în care este prevăzută audierea sa ulterioară în calitate de martor în urma aprobării acestui acord.
- 15 Pentru aceste motive, instanța de trimitere consideră că instituția națională a acordului constituie o transpunere a dispozițiilor relevante din Decizia-cadru 2004/757 [articolul 4 alineatul (1) și articolul 5] și din Decizia-cadru 2008/841 (articolul 4), în pofida faptului că dispozițiile naționale au fost introduse înainte de adoptarea deciziilor-cadru, și, în consecință, determină aplicabilitatea cartei.

Cu privire la prima întrebare preliminară

- 16 Prin prima întrebare, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă legislația națională privind acordul, care prin natura sa reprezintă o transpunere a articolului 4 alineatul (1) și a articolului 5 din Decizia-cadru 2004/757 precum și a articolului 4 din Decizia-cadru 2008/841, respectă cerința de egalitate în fața legii consacrată la articolul 20 din cartă.

- 17 Instanța de trimitere se întemeiază pe jurisprudența Curții potrivit căreia puterea de apreciere a statului membru în ceea ce privește transpunerea directivei nu este nelimitată și trebuie respectate principiile fundamentale prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană, inclusiv principiul egalității în fața legii în temeiul articolului 20 din cartă (C-700/21, punctele 39 și 40). Acest principiu impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv.
- 18 În acest sens, instanța de trimitere dezvoltă considerente potrivit cărora, la încheierea unui acord, inculpații și persoanele trimise în judecată au același interes legitim. Ei se află într-o situație similară în ceea ce privește obiectul, scopul și principiile de drept național și, deși intră în aceeași măsură în domeniul de aplicare al Deciziei-cadru 2004/757 și al Deciziei-cadru 2008/841, ale căror dispoziții nu fac nicio distincție în ceea ce privește încheierea acordului în faza preliminară sau în faza de judecată a procedurii, sunt tratați în mod diferit.
- 19 Instanța de trimitere subliniază că normele naționale privind acordul impun consimțământul celorlalți inculpați și al avocatului acestora doar în faza de judecată, iar instanța care trebuie să se pronunțe cu privire la acord este lipsită de competența de a examina, ținând seama de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze, dacă trebuie să solicite sau nu consimțământul celorlalți inculpați (și anume dacă acesta este o condiție prealabilă absolută).

Cu privire la a doua întrebare preliminară

- 20 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă normele naționale care reglementează acordul în faza de judecată constituie o restricție a dreptului la apărare garantat de articolul 48 din cartă și conferit unui inculpat precum PT în dreptul Uniunii prin articolul 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2004/757 precum și dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, o astfel de restricție este compatibilă cu articolul 52 din cartă.
- 21 În această privință, instanța de trimitere subliniază că noțiunea de „drept la apărare” din articolul 48 alineatul (2) din cartă nu se referă la dreptul național, ci are un sens autonom și că, prin urmare, doar Curtea poate examina dacă acordul, astfel cum este reglementat de dreptul bulgar (încheiat în faza preliminară sau în faza de judecată), constituie o cale de atac și dacă efectivitatea acesteia este în mod legitim redusă.
- 22 În pofida existenței unei jurisprudențe naționale contradictorii și neobligatorii a Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) (VKS) cu privire la dreptul unui inculpat/persoane trimise în judecată la un acord, instanța de trimitere consideră că este vorba tocmai de dreptul la un acord, întrucât instanța sesizată cu acordul încheiat este obligată să se pronunțe asupra fondului acestuia, iar acordul prevede o pedeapsă mai ușoară.

- 23 Având în vedere cele de mai sus, instanța de trimitere consideră că normele naționale care reglementează acordul în faza de judecată [articolul 384 alineatul (3) din NPK] constituie o restricție semnificativă a acestei căi de atac, care o lipsește de caracterul efectiv. În speță, pare imposibil să se obțină consimțământul celorlalți 39 de inculpați pentru a permite ca PT să primească pedeapsa mai ușoară prevăzută în acord în raport cea pe care ar fi primit-o în cazul în care cauza s-ar fi încheiat cu o condamnare.
- 24 În plus, potrivit instanței de trimitere, deși prevăzută de lege, respectiva restricție privind încheierea unui acord în faza de judecată nu este legată de obiective de interes general sau de necesitatea de a proteja drepturile și interesele altora în sensul articolului 52 din cartă, mai ales având în vedere împrejurarea că procedura în cauză nu implică persoane vătămate în calitate de părți.
- 25 Instanța de trimitere consideră că interesele celorlalți inculpați nu intră în domeniul de aplicare al articolului 52 din cartă în măsura în care aceștia au un interes în a se opune acordului lui PT, care poate ulterior să depună mărturie împotriva lor în calitate de martor. Prin urmare, un astfel de interes este ilegal.

Cu privire la a treia întrebare preliminară

- 26 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă normele naționale care reglementează acordul în faza de judecată constituie și o restricție a dreptului la o cale de atac efectivă prin limitarea dreptului garantat de articolul 47 din cartă și conferit unui inculpat precum PT în dreptul Uniunii prin articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2012/13 precum și dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, o astfel de restricție este compatibilă cu articolul 52 din cartă.
- 27 Potrivit instanței de trimitere, normele naționale care reglementează acordul în faza de judecată [articolul 384 alineatul (3) din NPK] constituie o transpunere incorectă a articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2012/13.
- 28 Aplicarea normei naționale potrivit căreia numai în faza preliminară inculpatul poate încheia un acord fără consimțământul celorlalți inculpați, în faza de judecată un astfel de consimțământ fiind necesar, conduce la următoarea concluzie: prin exercitarea dreptului său de a avea acces la textul integral al actului de acuzare în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2012/13, inculpatul pierde posibilitatea de a încheia un acord fără a solicita consimțământul celorlalți inculpați.
- 29 Astfel, în cazul în care un acuzat acceptă descrierea mai generală a acuzației din ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale și, numai pe baza informațiilor parțiale conținute în aceasta, încheie un acord, acesta va putea obține examinarea acordului fără a depinde de consimțământul celorlalți inculpați. Însă în cazul în care așteaptă să primească rechizitoriul pentru a se lua cunoștință în detaliu de acuzațiile care i se aduc și apoi decide în cunoștință de cauză să încheie un acord, acesta se va confrunta - odată ce acest acord a fost încheiat cu procurorul - cu

necesitatea de a obține consimțământul celorlalți inculpați pentru ca acesta să fie examinat pe fond de către instanță.

- 30 Potrivit instanței de trimitere, se pare că exercitarea dreptului prevăzut la articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2012/13 afectează în mod direct efectivitatea căilor de atac de care dispune pârâtul în temeiul dreptului național - în special, limitează posibilitatea de a încheia un acord - și, prin urmare, conduce la concluzia că, într-o măsură semnificativă, dreptul inculpatului de a fi informat cu privire la acuzație este lipsit de efectul util necesar pentru a asigura caracterul echitabil al procedurii, inclusiv în ceea ce privește exercitarea efectivă a dreptului la apărare.
- 31 Efectul util al informării cu privire la acuzația detaliată în temeiul articolului 6 alineatul (3) din directivă se exprimă și prin posibilitatea inculpatului de a lua o decizie în cunoștință de cauză cu privire la modul de exercitare a dreptului său la apărare, una din aceste posibilități fiind încheierea unui acord. În același timp însă, în faza de judecată, ca o consecință automată a exercitării acestui drept, el se confruntă cu restricția de a trebui să solicite consimțământul tuturor celorlalți inculpați și al avocaților acestora pentru ca acest acord să fie examinat de către instanță.
- 32 Instanța de trimitere consideră că o astfel de restricție nu poate fi justificată decât în lumina articolului 52 din cartă și trimite în acest sens la raționamentul său dezvoltat cu privire la cea de a doua întrebare preliminară.
- 33 Instanța de trimitere susține că situația din prezenta cauză este diferită de cea din Hotărârea C-646/17, în măsura în care PT nu a provocat el însuși, prin propria acțiune, restricționarea verificării de către instanță a acordului încheiat. A susține contrariul ar însemna să i se reproșeze că a încercat să își exercite dreptul prevăzut la articolul 6 alineatul (3) din directivă de a obține informații detaliate cu privire la acuzație înainte de a decide să încheie un acord. Un astfel de reproș ar priva în mare măsură de efect dreptul la informare cu privire la acuzație recunoscut de această directivă.